

handen van de Chinezen gevallen. De eerste vijf jaar was het aandeel van de Compagnie derhalve gemiddeld 7109 pikol per jaar, de volgende drie jaar 6769 pikol en de laatste vier jaar 5918 pikol. Als de sultan de behandeling van de Compagnie en zijn eigen onderdanen niet verandert, dan is het begrijpelijk dat Bandjarmasin tot een verliespost zal worden. [fol. 1543] De sultan is hierover ernstig onderhouden en de nieuwe residenten zijn aangespoord hun plicht te doen. Er moet nagegaan worden of De Lile de waarheid spreekt over de jongste leverantie van peper aan de jonken. Hij beweert dat de sultan hem daartoe heeft gedwongen, terwijl deze zegt dat de Lile dit wegens de slechte oogst heeft toegestaan. Daarbij zouden de kosten van het zenden van een schip niet goedge maakt worden. Op voorwaarde dat het zijn vriendschap met de Compagnie niet schaadt, vroeg de sultan in een overgezonden Maleise brief om de laatste 1300 pikol die in het pakhuis liggen. Resident De Lile schrijft in zijn aparte brief van 25 juni 1764 dat iedere stap bij de sultan vruchteloos is en dat deze slechts doordrongen wordt van de ernst van de zaak, als het onredelijke vervoer door de jonken feitelijk belet wordt. Dit is vrij aannemelijk. Daarom wordt het voorstel [fol. 1544] om daar begin maart een sloep te hebben weldra in behandeling genomen. Was men elders niet zo druk, dan zou het wenselijk zijn bij de mond van de rivier van Bandjarmasin te patrouilleren. Tegen het gestelde in de tractaten wordt er schaamteloos allerlei verboden handel gedreven en kunnen vaartuigen via een zijarm boven de logie buiten zicht van de bezetting, het dorp Tatas bereiken. Omdat daar deze jaren, anders dan eerder bij kleine partijen, aanzienlijke hoeveelheden specerijen verhandeld zijn, moet deze smokkel tegengegaan worden. De teruggeroepen residenten zonden 902½ lb kruidnagels en een monster van 10 lb nootmuskaat naar Batavia. Deze zijn deels op de Chinese jonken buitgemaakt, deels door De Lile met geld gekocht. Deze zorgwekkende handel en het buitmaken van de gestuurde partij zijn [fol. 1545] in de brief van de residenten van 25 juni 1764 beschreven. Bij onderzoek te Batavia bleken de kruidnagels van dezelfde soort als die gewoonlijk van Ceram gesmokkeld wordt. De dienaren in China rapporteerden dat een jonk uit Bandjarmasin verleden jaar te Kanton 30 pikol kruidnagels gemengd met moernagelsteeltjes en vuilnis heeft aangevoerd. Maar omdat de nootmuskaat van een goede gemiddelde soort was en gekalkt, zoals alleen de Compagnie doet, vreest men dat ze rechtstreeks uit Banda werd gesmokkeld. Conform de geheime resolutie van 24 augustus 1764 werd gouverneur Jacob Pelters opgedragen hiernaar nauwkeurig onderzoek te doen. De komst van de jonken bevordert duidelijk de smokkel van specerijen en nu zij de smaak daarvan te pakken hebben, moet aan de smokkel wat gedaan worden. De net aangestelde residenten is bevolen om, net als dit jaar, volstrekt niet meer dan aan twee jonken de handel te Bandjarmasin toe te staan. [fol. 1546] Op Pasir was dit één jonk. Volgens het tractaat van 1755 is de Compagnie verplicht de sultan bij te staan om het verloren Pasir en ook het nabijgelegen Kutai te heroveren. Maar de sultan leeft het tractaat zo slecht na dat de Compagnie hem zo een dergelijke dienst niet hoeft te bewijzen.)

Maar wijl se egter voor gedeeltens van het Banjermassingsche rijk moogen gehouden worden en wij in hetselve geen jonken dan bij onse looge behoeven te gedoogen, hebben wij, wijl het swerven van jonken daaromstreeks een sorgelijk vooruysigt omtrent het onderkruppen van 's Compagnies dierbaren specerijhandel geeft, den 7^e augustus beslooten geen jonk op Passir of Coeti ten handel te gedoogen, maar hunne komst aldaar meterdaad te beletten. Ten welken eynde wij eerlang de middelen beramen zullen en de kooplieden in China naar dit ons voornemen door de cargas te Canton en door onsen capitain der Chineesen hebben laten verwittigen.

Fol. 1546r-v.

(Als er te Pasir en Kutai geen jonk handeldrijft, [fol. 1547] dan heeft de kleine handelaar te Batavia daar voordeel van. Dan worden er daar meer oosterse producten, als tripang, agar agar, vogelnestjes en dergelijken aangevoerd, en is er onder de Chinese kooplieden meer vraag naar deze producten. Ook zou men de sultan van Bandjarmasin aan zich verplichten. Hij wil de jonken naar Tatas lokken. Hij had nog niet gehoord dat er te Pasir